

Стефан Д. Петрасиновић, сарадник у настави
Универзитета у Крагујевцу
Правни факултет у Крагујевцу
spetrasinovic@jura.kg.ac.rs

ПОЈЕДИНА ПИТАЊА ТРОШКОВА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Сажетак: Једно од незаобилазних питања крајњег исхода кривичног поступка је ко ће сносити трошкове кривичног поступка. Када је исход повољан за окривљеног у било којој фази кривичног поступка, трошкови кривичног поступка који му се имају досудити представљају један вид моралне и материјалне санкције за неуспели покушај осуђенога да докаже основаност навода из оптужбе или кривичне пријаве. У овом раду аутор ће указати на поједине дилеме до којих долази у примени Законика о кривичном поступку, а ипачу се права окривљеног на накнаду трошкова кривичног поступка у случају одбачаја кривичне пријаве, решавања судбине захтева окривљеног за накнаду трошкова након истека рока од једне године од дана правноснажности пресуде или решења које одговара пресуди у одређеним ситуацијама, као и рокова за исплату тих трошкова.

Кључне речи: трошкови, кривични поступак, Законик о кривичном поступку.

1. УВОД

Свака активност државних органа у правцу откривања и сузбијања криминалитета изискује велике трошкове. Расветљавањем и решавањем кривичне ствари у кривичном поступку у циљу доношења одлуке суда о кривичном делу, одговорности учиниоца и кривичној санкцији, успостављају се и други процесни односи који су у вези са кривичним делом, а захтевају учешће и одлуке суда. Један од тих односа везан је за трошкове насталих у току и поводом кривичног поступка.

Закоником о кривичном поступку¹ у Глави XIII под називом „Трошкови поступка“, предвиђене су одредбе којима су детаљно регулисана питања трошкова кривичног поступка (чл. 261-268 ЗКП).²

Под појмом трошкова кривичног поступка, подразумевају се издаци учињени поводом *поступка* од његовог почетка до његовог завршетка (чл. 261 ст. 1 ЗКП). С обзиром на овако одређен појам трошкова кривичног поступка може се закључити да за одлуку о томе шта спада у трошкове кривичног поступка није битно од ког органа настају трошкови, већ поводом чега они настају.³ Иако ЗКП говори о трошковима кривичног поступка, ти трошкови не односе се искључиво на кривични поступак, већ и на предистражни поступак (као први процесни стадијум који претходи формалној истрази јавног тужиоца⁴). У том смислу, чл. 2. ст. 1. тач. 14. ЗКП ближе је одређено значење израза „поступак“, као предистражни и кривични поступак. На овај начин, отклоњене су неке дилеме до којих може доћи у примени одредби о трошковима кривичног поступка.⁵ Заправо, у трошкове кривичног поступка улазе и сви они трошкови настали предузимањем доказних радњи у предистражном поступку, а чији се резултат касније може користити као доказ у кривичном поступку.

Законодавац је таксативно набројао све врсте трошкова. Трошкови кривичног поступка обухватају: а) трошкове за сведоке, вештаке, стручне саветнике, преводиоце, тумаче и стручна лица и трошкови увиђаја; б) трошкови превоза окривљеног; в) издаци за довођење окривљеног; г) путни трошкови службених лица; д) трошкови лечења окривљеног за време док се налази у притвору, као и трошкови порођаја, осим трошкова који се наплаћују из фонда за здравствено осигурање; ђ) трошкови техничког прегледа возила, анализе биолошких узорака, те трошкови превоза леша до места одбукције; е) нужни издаци постављеног браниоца или постављеног пуномоћника оште-

¹ Законик о кривичном поступку – ЗКП, *Службени гласник РС*, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14 и 35/19.

² У прилог томе указује одредба чл. 148. Закона о прекршајима, *Службени гласник РС*, бр. 65/13, 13/16 и 98/16-ОУС, која упућује на сходну примену ЗКП у погледу одређених трошкова прекршајног поступка.

³ Станко Бејатовић, *Кривично процесно право*, Друго измењено и допуњено издање, Београд 2019, 261.

⁴ Зоран Стојановић, Милан Шкулић, Вељко Делибашић, *Основи кривичног права*, Књига 2, *Кривично процесно право, Кривични поступак кроз практичну примену*, Београд 2018, 223.

⁵ Вид. нпр. пресуду Врховног касационог суда Кзз 478/2019 од 15.05.2019. године. Отклањајући повреду закона, у образложењу се наводи да „када је реч о трошковима који се односе на награду браниоца за присуствовање саслушању окривљеног у полицији, јасно је да се ради о трошковима насталим поводом поступка, нарочито када се има у виду да се записник о тој доказној радњи, под условима прописаним Закоником о кривичном поступку, може користити као доказ у кривичном поступку“.

ћеног као тужиоца или посебно осетљивог сведока у кривичном поступку због кривичних дела за која се гони по службеној дужности;⁶ ж) награду вештаку, награду стручном саветнику, награду преводиоцу, награду тумачу, награду и нужне издатке браниоца, нужне издатке приватног тужиоца и оштећеног као тужиоца и њиховог законског заступника, као и награду и нужне издатке њихових пуномоћника; и) нужне издатке оштећеног и његовог законског заступника, као и награду и нужне издатке његовог пуномоћника;⁷ те ј) паушални износ⁸, за трошкове који нису обухваћени тачкама 1-8.

2. ТРОШКОВИ И КОНАЧАН ИСХОД КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Исход кривичног поступка, односно успех оптужбе (може се рећи и кривичне пријаве) одређује и дефинитивно сношење трошкова кривичног поступка. По правилу, ако је окривљени оглашен кривим, он ће и сносити трошкове кривичног поступка, осим у два изузетка.⁹ У погледу посебне категорије окривљених-малолетника, трошкови кривичног поступка падају на терет буџетских средстава суда, ако је према њему изречена васпитна мера или је поступак обустављен.¹⁰

Када је више окривљених оглашено кривим, тада ће се плаћањем паушалног износа одредити за сваког понаособ, а у погледу осталих трошкова,

⁶ Предујмљени+трошкови од а) до е), претходно се исплаћују се из средства органа који води поступак, а касније се наплаћују од лица која су по ЗКП дужна да их накнаде, при чему је орган поступка дужан да све трошкове који су унапред исплаћени унесе у попис који ће приложити списима (чл. 261. ст. 2. тач. 1) до б) и ст. 4. ЗКП)

⁷ Трошкови под ж) и и) носе странке или оштећени током кривичног поступка, а који касније или дефинитивно падају на терет тих лица, или се такође касније наплаћују од лица која су по ЗКП дужна дефинитивно да их носе (чл. 261 ст. 2 тач. 7 и 8 ЗКП).

⁸ Трошкови у виду паушалног износа одређују се према трајању и сложености поступка и имовном стању лица обавезаног да плати тај износ. Нпр. ти трошкови се могу односити на утрошени канцеларијски материјал. Паушални износ утврђен је Правилником о накнади трошкова у судским поступцима, *Службени гласник РС*, бр. 9/16 и 62/16, и износи од 5.000 до 50.000 динара (чл. 27 ст. 1 Правилника).

⁹ Изузетно, суд може ослободити окривљеног да у целини или делимично надокнади одређене трошкове кривичног поступка, ако би њиховим плаћањем било доведено у питање његово издржавање или лица која је дужан да издржава (чл. 264. ст. 4. ЗКП). Такође, ако је лице окривљено за више кривичних дела, неће сносити трошкове кривичног поступка за она дела за која је ослобођен, уколико се ти трошкови могу издвојити из укупних трошкова (чл. 264. ст. 2. ЗКП), што нпр. може зависити од природе и врсте кривичних дела и потребним доказним средствима за њихово доказивање.

¹⁰ Чл. 79 ст. 1 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, *Службени гласник РС*, бр.85/05. *Ойцирнице*: Саво Ђурђић, „Трошкови одбране у кривичном поступку према малолетницима – законска решења и противречности у судској пракси“, *Гласник права* 1/2019, 107-122.

одредиће се колики ће део сносити сваки од њих, а ако то није могуће, постојаће солидарна обавеза плаћања трошкова.

Са друге стране, када овлашћени тужилац не успе са оптужбом, тада питање коначног сношења трошкова кривичног поступка зависи од чињенице да ли је кривични поступак вођен у вези са кривичним делом за које се гони по службеној дужности или по приватној тужби.

За кривична дела за која се гони по службеној дужности, трошкови кривичног поступка дефинитивно ће пасти на *терет буџетских средстава суда* и то када се обустави кривични поступак или се оптужба одбије или окривљени ослободи од оптужбе. Ту спадају „предујмљени трошкови“ и нужни издаци окривљеног и нужни издаци и награда браниоца и пуномоћника (чл. 103. ст. 3. ЗКП), као и награда вештака и стручног саветника, и то сви они трошкови настали у току преистражног поступка, истраге, на главном претресу и у жалбеном поступку.

Овакво законско решење подлеже озбиљној критици. С обзиром на то да је кривични поступак по ЗКП адверзијалног типа са примесама инквизиторског типа, улога суда у доказивању сведена је на минимум, односно, карактерише га процесна пасивност у „страначком двобоју“.¹¹ Како се кривични поступак води, у складу са начелом акузаторности, по захтеву овлашћеног тужиоца, те како исход кривичног поступка зависи од успеха оптужбе (њене доказаности/недоказаности), сматрамо да би сасвим легитимно било предвидети да трошкови кривичног поступка у случају неуспеха оптужбе падају на терет буџетских средстава јавног тужилаштва или чак да се то решење односи на трошкове кривичног поступка који су настали у предистражном поступку и у току истраге (ово последње има још већу оправданост, јер суд у тим фазама готово да нема никаквог утицаја).¹²

Без обзира што је законодавац одредио да наведени трошкови кривичног поступка падају на терет буџетских средстава суда, тумачењем одредби ЗКП путем аналогije, можемо доћи до закључка да се дејство повољног исхода окончања кривичног поступка (па и предистражног поступка) по окривљеног проширује и на деловање јавних тужилаштва и доношење одлука из своје надлежности. У том смислу, окривљени има право на трошкове кривичног поступка који падају на *терет буџетских средстава јавног тужилаштва* у два случаја: а) ограничено, када је донето решење о одбачају кривичне при-

¹¹ О улози суда у доказивању и моделу кривичног поступка по ЗКП детаљније вид. Снежана Бркић, „Терет доказивања у кривичном и парничном поступку“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду (Зборник радова ПФНС)* 1/2012, 299-329, Валентина Бајић, *Водич за примену Законика о кривичном поступку*, Београд 2015, 10-16.

¹² Овакво решење би довело до веће одговорности и ефикасности јавних тужилаца. Један од показатеља успешности у раду јавног тужиоца и његових заменика може бити питање броја неуспелих оптужних аката и створеног терета по буџет, што даље може довести до дисциплинске одговорности, па чак и разрешења јавних тужилаца и њихових заменика.

јаве (чл. 284. ЗКП) и б) када је донета наредба о обустави истраге и одустанку од гоњења осумњиченог (чл. 308. ЗКП). У сваком случају, када је исход кривичног поступка повољан за окривљеног, ако захтев за накнаду нужних издатака окривљеног и нужних издатака и награде браниоца, не буде усвојен или суд (или јавни тужилац) не донесе одлуку у року од три месеца од дана подношења захтева, окривљени и бранилац имају право да своја потраживања остварују у парничном поступку против Републике Србије.¹³

За кривична дела за која се гони по приватној тужби, правило је да приватни тужилац дефинитивно сноси трошкове кривичног поступка и то трошкове који се у поступку за официјелна кривична дела исплаћују унапред из средстава органа који води поступак, судски паушал, нужне издатке окривљеног, нужне издатке и награду његовог браниоца и пуномоћника (чл. 103. ст. 3. ЗКП), као и награду вештака и стучног саветника, онда када је донето решење о обустави кривичног поступка, одбијајућа или ослобађајућа пресуда.

Од овог правила постоје два изузетка. Када је поступак обустављен или је донета одбијајућа пресуда због смрти окривљеног или због застарелости кривичног гоњења услед одуговлачења поступка које се не може приписати у кривицу приватног тужиоца, тада ће трошкови пасти на терет буџетских средстава суда.¹⁴ Такође, ако је поступак обустављен због одустанка приватног тужиоца од кривичног гоњења, странке се могу поравнати у погледу међусобних трошкова (чл. 265. ст. 3. ЗКП).

Када је реч о кривичним делима за која се гони по предлогу оштећеног, ако оштећени одустане од предлога, правило је да он сноси трошкове кривичног поступка, осим ако окривљени није изјавио да ће их сам сносити.

2.1. Правно дејство решења о одбачају кривичне пријаве и наредбе о обустави истраге на трошкове кривичног поступка

Основна карактеристика предистражног поступка јесте претежно неформални карактер. То је први процесни стадијум, који претходи формалној

¹³ То могу учинити подношењем тужбе за накнаду материјалне штете, која је прозороваана неправилним или незаконитим радом државног органа.

¹⁴ У погледу застарелости кривичног гоњења услед одуговлачења поступка које се не може приписати у кривицу тужиоца, судови тешко прихватају чињеницу да је до застрелости дошло услед кривике суда. Тако нпр. Виши суд у Нишу је доношењем другостепене пресуде Кж1 бр. 156/16 од 14.03.2016. године повредио закон и то одредбу чл. 265. ст. 3. ЗКП, тиме што је преиначио првостепену осуђујућу пресуду и према окривљеном одбио оптужбу услед застарелости кривичног гоњења и истовремено одредио да трошкови кривичног поступка падају на терет приватног тужиоца. Међутим, учињену повреду отклонио је Врховни касациони суд по захтеву за заштиту законитости републичког јавног тужиоца и одредио да трошкови кривичног поступка падају на терет буџетских средстава суда. Вид. Пресуду Врховног касационог суда, Кзз 279/2017 од 20.04.2017. године.

истрази јавног тужиоца. Најчешћи начин сазнања да је одређено кривично дело учињено или да је одређено лице учинилац јесте путем подношења кривичне пријаве надлежном јавном тужиоцу. Кривична пријава је неформални акт, јер ЗКП не прописује њену обавезну садржину. Формално посматрано, кривична пријава не може се поистоветити са оптужним актом. Али суштински, кривична пријава садржи скуп чињеница и навода које одређено лице доводи у вези са учињеним кривичним делом и посредно га оптужују.

Крајњи резултат поступања по кривичној пријави може довести до покретања истраге или подношења одговарајућег оптужног акта. За поступање јавног тужиоца и других државних органа у предистражном поступку неопходно је постојање одређеног степена сумње, на нивоу основа сумње. То подразумева постојање скупа чињеница преточених у кривичној пријави које посредно указују на учињено кривично дело или да је одређено лице учинилац. У већини случајева, успешан оперативни рад, као и правилно и законито прикупљање доказа у току предистражног поступка умногоме доприноси и каснијем успеху оптужбе. У вези тога, у тој фази могу настати енормни трошкови. Са становишта одбране, циљ њеног деловања усмерен је на окончање откривања и расветљавања кривичне ствари још у фази предистражног поступка, како би се избегло покретање кривичног поступка, установљење одређених обавеза за окривљеног прописаних ЗКП и незаобилазни психички притисак по њега, доказивање чињеница пред судом и сношење будућих трошкова кривичног поступка.

Једини повољан исход предистражног поступка по окривљеног (у тој фази осумњиченог) је када јавни тужилац, као руководиоца предистражног поступка, донесе решење о одбачају кривичне пријаве.¹⁵ Јавни тужилац може одбацили кривичну пријаву у три случаја, а законски разлог одбачаја утиче и на трошкове кривичног поступка.

У првом случају, јавни тужилац ће решењем одбацили кривичну пријаву ако из саме пријаве проистиче да: 1) пријављено дело није кривично дело за које се гони по службеној дужности, 2) или је наступила застарелост или је дело обухваћено амнестијом или помиловање или постоје друге околности које трајно искључују гоњење, 3) или не постоје основи сумње да је

¹⁵ У пракси, предистражни поступак може бити вођен и на бази одређених сазнања и чињеница до којих дођу у току рада полицијски службеници. Та сазнања и чињенице садржане су у одређеним полицијским извештајима (не кривичној пријави) који се достављају јавном тужиоцу, као руководиоцу предистражног поступка, на бази којих може одлучити да ли ће доћи до предузимања даљих радњи у циљу оптужења или вођења истраге или не. Основна разлика у односу на кривичну пријаву је то да се преистражни поступак на овај начин окончава сачињавањем службене белешке од стране јавног тужиоца да нпр. нема основа сумње да је то лице учинило кривично дело, не доношењем било каквог решења. То даље имплицира да у том случају окривљени не може остварити своје право на трошкове поступка, о чему ће бити даље речи.

учињено кривично дело за које се гони по службеној дужности (чл. 284. ст. 1. ЗКП). У другом случају, јавни тужилац може одбацити кривичну пријаву код кривичних дела за која је прописана казна затвора до три године, ако је осумњичени, услед стварног кајања, спречио наступање штете или је штету у потпуности већ надокнадио, а јавни тужилац, према околностима случаја, оцени да изрицање кривичне санкције не би било правично (чл. 284. ст. 3. ЗКП).¹⁶ У овим ситуацијама, сматрамо да решење о одбачају кривичне пријаве има, условно речено, мериторни карактер, те да се правно дејство које има према кривичној пријави, поистовећује са правним дејством које решење о обустави кривичног поступка има у односу на трошкове кривичног поступка (с обзиром да су разлози за обуставу кривичног поступка готово идентични разлозима за одбачај кривичне пријаве). И поред тога што ЗКП изричито не регулише питање трошкова кривичног поступка када је донето решење о одбачају кривичне пријаве, тада трошкови кривичног поступка падају на терет буџетских средстава јавног тужилаштва.

У трећем случају, јавни тужилац ће одбацити кривичну пријаву уколико дође до примене института опортунитета кривичног гоњења. Наиме, код кривичних дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до пет година, јавни тужилац може одложити кривично гоњење, ако осумњичени прихвати једну или више обавеза предвиђених ЗКП (чл. 283. ст. 1. ЗКП). Сврха овог института је да се према окривљеном не покрене кривични поступак, ако испуни једну или више обавеза која му је наложена наредбом јавног тужиоца о одлагању кривичног гоњења. За потребе опортунитета кривичног гоњења не поставља се питање признања или не признања предметног кривичног дела. Уколико осумњичени испуни наложену једну или више обавеза, јавни тужилац ће решењем о одбацити кривичну пријаву. То решење се не може поистоветити са решењем о обустави кривичног поступка и тада окривљени нема право на трошкове кривичног поступка. Разлог томе лежи у чињеници неспојивости основне сврхе повољног исхода за окривљеног. Другим речима, погодности и олакшице које окривљени користи одлагањем кривичног гоњења, не могу засновати његово право на накнаду трошкова кривичног поступка.

У пракси јавних тужилаштва, често се дешава да јавни тужилац поред налагања једне или више обавеза предвиђених ЗКП, налаже окривљеном да надокнади и предујмљене трошкове настале до тада, а у одређеним ситуацијама и нужне издатке оштећеног и нужне издатке и награду пуномоћника оштећеног. Неформално, јавни тужиоци условљавају кривично гоњење,

¹⁶ Тако и Врховни касациони суд у пресуди Кзз 632/2016 од 31.05.2016. године. Без обзира што је и ова одредба у функцији примене института опортунитета кривичног гоњења, законски основ за одбачај кривичне пријаве је сасвим другачији него приликом примене одредби чл. 283. ст. 1. ЗКП.

између осталог, плаћањем трошкова кривичног поступка.¹⁷ Према Лазину такве одлуке могу бити оправдане само онда када је окривљеном понуђено одлагање кривичног гоњења, које испрва одбије, а потом дође до предузимања одређених доказних радњи и додатни трошкови, те након тога, он ипак прихвати понуду.¹⁸ Како су ЗКП-ом таксативно набројане обавезе које се могу наложити осумњиченом у циљу примене института опортунитета кривичног гоњења, условљавање кривичног гоњења плаћањем трошкова кривичног поступка је у супротности са природом и циљем овог института.

Подношење очигледно неоснованих кривичних пријава, по правилу од стране лица која су потенцијално оштећена наводним кривичним делом, може бити погодно средство за лако богаћење осумњичених путем ангажовања браниоца. Јавни тужилац у таквим ситуацијама треба проверити наводе кривичне пријаве, тако што ће поверити на даљи оперативни рад и поступање полицији (прикупљањем потребних обавештења од грађана), а не аутоматским предузимањем појединих доказних радњи у вези којих могу настати непотребни трошкови.

Осим тога, до сличне ситуације може доћи и злоупотребом процесног права оштећеног, подношењем лажне кривичне пријаве. Зарад предупређења настанка непотребних трошкова кривичног поступка у предистражном поступку, јавни тужилац који руководи тим поступком, треба базирати свој рад на претходно добро обављеном повереном оперативном раду полиције. Уколико се као крајњи резултат кривичне пријаве покаже да је била усмерена на лажно пријављивање осумњиченог, то представља довољан основ јавном тужиоцу за кривично гоњење подносиоца кривичне пријаве за истомимено кривично дело. Како би се отклониле последице лажног пријављивања и успоставила економска равнотежа, јавни тужилац може поднети предлог кривичном ванпретресном већу за доношење посебног решења којим ће се обавезати лице, правноснажном пресудом осуђено за кривично дело лажног пријављивања, да сноси трошкове кривичног поступка које је својим поступком проузроковало (чл. 265. ст. 2. ЗКП).

Кривични поступак, између осталог, може бити покренут доношењем наредбе јавног тужиоца о спровођењу истраге (чл. 7. ст. 1. тач. 1. ЗКП). У току истраге, јавни тужилац може одустати од гоњења осумњиченог и наредбом обуставити истрагу услед постојања једног од разлога који су истоветни разлозима због којих суд може обуставити кривични поступак. За разлику од предистражног поступка који је претежно неформалног карак-

¹⁷ Вид. нпр. наредбу Основног јавног тужилаштва у Трстенику Кт.бр. 193/18 од 19.08.2019. године и Кт.бр. 265/18 од 25.04.2019. године.

¹⁸ Ђорђе Лазин, „Одлагање кривичног гоњења“, Реферат са саветовања: *Кривично законодавство државне заједнице Србије и Црне Горе*, Београд 2003, 312 (Нав. према Сретко Јанковић, *Трошкови кривичног поступка*, Београд 2005, 28).

тера и окончава се решењем о одбачају кривичне пријаве, у овом случају, кривични поступак је покренут и исти се може правноснажно завршити обуставом истраге. Без обзира на то што се кривични поступак у тој фази окончава наредбом, окривљени има право на накнаду трошкова насталих у току предистражног поступка и у току истраге. Наредба о обустави истраге, по питању трошкова кривичног поступка, условно, има исто правно дејство као решење суда о обустави кривичног поступка. Другим речима, уколико у неком тренутку дође до наставка кривичног гоњења, судбина трошкова поступка зависи од каснијег исхода кривичног поступка.

3. ОДЛУКА О КОНАЧНОЈ НАДОКНАДИ ТРОШКОВА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Постоје два начина на који се може одлучити о дефинитивној надокнади целокупних трошкова кривичног поступка.

У првом случају, одлука о трошковима може бити садржана у одлуци којом се окончава кривични поступак-*пресуди или решењу које одговара пресуди (по природи ствари то је решење о обустави кривичног гоњења)*. У овим одлукама одредиће се ко ће сносити трошкове поступка и колико они износе, односно одлучиће се о *основу и висини* трошкова (чл. 262. ст. 1. ЗКП).¹⁹ У већини случајева, суд поред одлуке о кривичној ствари одлучује само о основу трошкова поступка, без одређивања њихове висине. Разлог томе лежи у чињеници да понекад недостају подаци о висини свих трошкова или је потребно много времена за њихов обрачун, поготово у сложенијим предметима, што доста отежава у вези израде одлуке о кривичној ствари.

У другом случају, одлука о трошковима може се донети у виду *посебног решења*. Ако недостају подаци о висини трошкова, посебно решење²⁰ о висини трошкова донеће председник већа или судија појединац када се ти подаци прибаве, при чему се подаци о висини трошкова и захтев за њихову

¹⁹ Даље је предвиђено једно посебно правило, а то је да се у поступку за кривична дела за која је посебним законом одређено да поступа јавно тужилаштво посебне надлежности, награда вештаку, преводиоцу и тумачу може одредити до двоструког износа награде предвиђене за вештачење, превођење или тумачење у другим кривичним стварима.

²⁰ За разлику од ове врсте посебног решења, постоје и неке друге врсте посебних решења којима се решавају поједина питања трошкова кривичног поступка. Више о томе вид. З. Стојановић, М. Шкулић, В. Делибашић, 141. За кривична дела за која се кривични поступак спроводи по правилима скраћеног кривичног поступка, а којима не претходи истрага, предистражни поступак се односи на предузимање само појединих доказних радњи или радњи неформалног карактера које јавном тужиоцу омогућавају прикупљање чињеница и доказа за подизање степена сумње на ниво оправдање сумње у циљу подношење оптужног предлога.

накнаду могу поднети најдоцније у року од једне године од дана правноснажности пресуде или решења о обустави кривичног поступка (чл. 262. ст. 2. ЗКП).

Следи закључак да је суд у обавези, да у сваком конкретном случају, у пресуди или решењу о обустави донесе одлуку о трошковима кривичног поступка у погледу основа тих трошкова, односно да одреди ко ће их сносити.

Поводом судске провере правилности и законитости одлуке о трошковима кривичног поступка странкама стоје на располагању два правна лека.

Прво, на одлуку о трошковима кривичног поступка странке могу изјавити жалбу, као редовни правни лек. Уколико је о трошковима кривичног поступка одлучено у пресуди или решењу о обустави кривичног поступка, као другостепени суд одлучује надлежни суд који иначе одлучује о жалбама на те одлуке (виши или апелациони суд). Ако је о трошковима одлучено посебним решењем, у том случају, одлучује кривично ванпретресно веће (чл. 21. ст. 4. ЗКП) суда који је донео посебно решење (чл. 262. ст. 3. ЗКП). *Осим последње, кривично ванпретресно веће, као другостепени одлучује и о жалби која је изјављена на решење о трошковима које је донео јавни тужилац, насталим у предистражном поступку или у току испраће.*²¹

Друго правно средство које странке могу употребити је захтев за заштиту законитости, као ванредни правни лек.²² У том случају поводом захтева за заштиту законитости, одлучује Врховни касациони суд у већи састављеном од петоро судија (чл. 21. ст. 5. ЗКП). Највећи број усвојених захтева за заштиту законитости и утврђене повреде ЗКП пред Врховним касационим судом, тичу се управо неправилне и незаконите примене одредби о трошковима кривичног поступка.

²¹ У пракси је дошло до дилеме да ли би у овом случају требало да одлучује судија за претходни поступак имајући у виду одредбу чл. 22. ЗКП, која предвиђа да у предистражном поступку или истрази одлучује судија за претходни поступак у случајевима предвиђеним овим законом. Међутим, како ванпретресно веће, између осталог, увек одлучује о жалби на посебно решење о трошковима, те како је надлежност судије за претходни поступак претежно генерално усмерена на судску контролу правилности рада других државних органа у предистражном поступку и истрази на откривању и доказивању кривичног дела, то се питање надлежности већа из чл. 21. ст. 4. ЗКП не доводи у сумњу.

²² Захтев за заштиту законитости, као ванредни правни лек, ближе је уређен одредбама чл. 482-484 ЗКП. Захтев за заштиту законитости могу изјавити републички јавни тужилац, окривљени и бранилац, против правноснажне одлуке јавног тужиоца или суда или због повреде одредаба поступка који је претходио њеном доношењу, под условима прописаним у ЗКП. У чл. 485. ст. 4. ЗКП, између осталог, предвиђено је право окривљеног на подношење захтева за заштиту законитости због повреде овог законика из чл. 441. ст. 4. (због повреде законских одредби у вези одлуке о трошковима кривичног поступка) учињених у првостепеном и поступку пред апелационим судом у року од 30 дана од дана када му је достављена правноснажна одлука, под условом да је против те одлуке користио редовни правни лек. Више о томе вид. Татјана Бугарски, „Захтев за заштиту законитости“, *Зборник радова ПФНС* 1/2016, 87-105.

У пракси наших судова, дошло је до дилеме како поступити за захтевом за накнаду трошкова који је поднет након протека рока од једне године од правноснажности пресуде или решења о обустави кривичног поступка када суд у тим одлукама није донео одлуку о основу трошкова, односно о томе ко ће сносити трошкове кривичног поступка. Судови су на почетку заузимами негативан став, тако што су такве захтеве одбацивали као неблаговремене, поднете након протека рока од једне године.²³

Сматрамо да за такве одлуке нема оправдања. Наиме, благовременост захтева за накнаду трошкова се цени у погледу правноснажности одлуке о основу трошкова садржане у пресуди или решењу о обустави кривичног поступка. Како суд уопште није донео такву одлуку, не може се ни ценити благовременост захтева на тај начин. У тој ситуацији, такав захтев ствара обавезу за суд да у посебном решењу, првенствено (у зависности од одлуке о кривичној ствари), одлучи ко ће сносити трошкове и истовремено одлучи о висини тих трошкова. Иако одредба чл. 262. ст. 2. ЗКП говори о посебном решењу о висини трошкова кривичног поступка, не постоји законска сметња да се у овом случају прво одлучи о основу трошкова, јер је висина трошкова условљења претходном одлуком. Сматрамо да је ово решење оправдано и са аспекта правне сигурности и заштите интереса странака у кривичном поступку. Осим тога, странке²⁴ не би смеле да трпе последице очигледног пропуста суда (или јавног тужиоца код одбачаја кривичне пријаве) и тиме остале ускраћене за остваривање загарантованих права предвиђених ЗКП.

У ситуацији да суд пропусти да у пресуду или решењу о обустави кривичног поступка (или јавни тужилац у решењу о одбачају кривичне пријаве) не одлучи о основу трошкова кривичног поступка, странка по коју је исход кривичног поступка повољан (нпр. окривљени према коме је донета ослобађајућа пресуда), може подношењем жалбе на те одлуке, издејствовати доношење одлуке о основу трошкова кривичног поступка. У овој ситуацији,

²³ Тако и Врховни касациони суд у пресуди Кзз 525/2015 од 18.06.2015. године и Кзз 1523/18 од 23.01.2019. године. Међутим, касније, Врховни касациони суд заузео је сасвим другачији став поводом истог питања, а то је да је „почетак рока везан за објективну чињеницу, у овом случају то је правноснажност одлуке о кривичноправној ствари, без обзира на исход поступка по окривљеног, а крај рока је одређен календарским истеком рока. Дакле, почетак рока није везан за чињеницу да ли је одлука о трошковима поступка садржана у одлуци о кривичноправној ствари, већ је везан за правноснажност одлуке о кривичноправној ствари, односно за датум правноснажности те одлуке и не може се продужавати“. Више о томе вид. пресуду Врховног касационог суда, Кзз 122/19 од 05.02.2019. године. Овакав став је у директној супротности са правом странака на трошкове кривичног поступка и обавезом суда да у сваком конкретном случају одлучи о основу тих трошкова.

²⁴ У смислу чл. 2 ст. 1 тач. 9 ЗКП, странке су тужилац (јавни тужилац, приватни тужилац и оштећени као тужилац) и окривљени. У овом случају дејство захтева за накнаду трошкова може бити проширено и на оштећеног у погледу трошкова кривичног поступка који се односе на њега.

може се поставити питање постојања правног интереса странке за подношење жалбе, с обзиром да је за њу одлука о кривичној ствари повољна. Итетако, правни интерес за странку постоји, јер је суд увек у обавези да одлучи, поред одлуке о кривичној ствари и о основу трошкова кривичног поступка. Основни циљ правних лекова је исправљање грешака у одлуци која је предмет испитивања ради доношења правилне одлуке и тиме посредно деловање да се убудуће грешке не понове.²⁵ Жалбени основ за изјављивање жалбе тада би био због одлуке о трошковима кривичног поступка, јер је суд недоношењем одлуке повредио законске одредбе (чл. 441. ст. 4. ЗКП). Одлучујући о жалби, другостепени суд може да усвоји жалбу и преиначи побијану пресуду/решење, између осталог, ако утврди да је дошло до повреде законских одредби у вези одлуке о трошковима кривичног поступка, под условом да је чињенично стање правилно утврђено (чл. 459. и 467. ЗКП). Преиначујући ожалбену одлуку у том делу, другостепени суд у изреци другостепене одлуке доноси одлуку о основу трошкова кривичног поступка.²⁶ Дакле, од тренутка доношења другостепене одлуке почиње да тече рок од једне године за подношење захтева за накнаду трошкова, имајући у виду да је доношењем другостепене одлуке одлука о трошковима аутоматски стекла правноснажност.

Законодавац је изоставио да регулише рок/ове²⁷ за исплату трошкова кривичног поступка, стога се у пракси рокови различито одређују. Високи савет судства на седници одржаној дана 22.09.2015. године, донео је закључак²⁸ којим је наложио судовима да приликом одлучивања о трошковима кривичног поступка који се односе на награду вештаку, награду стручном саветнику, награду преводиоцу, награду тумачу, награду и нужне издатке браниоца, нужне издатке приватног тужиоца и оштећеног као тужиоца и њиховог законског заступника, као и награду и нужне издатке њихових пуномоћника, у посебном ставу назначе да се усвојени износ трошкова кривичног

²⁵ Tadija Bubalo, *Pravni lekovi u kaznenom postupovnom pravu*, Rijeka 2015, 45 (Нав. према S. Bejatović, „Pravni lekovi u krivičnom postupku kao instrumenti zakonitosti rešenja krivične stvari (pojam, vrste, stanje i iskustva u primeni“, *Pravni lekovi u krivičnom postupku regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni* (ur. S. Bejatović i I. Jovanović), Beograd 2016, 13.

²⁶ Вид. Решење Апелационог суд у Београду, Посебно одељење Кж2 По1 43/15 од 05.02.2015. године, <http://www.bg.ap.sud.rs/cr/articles/sudska-praksa/pregled-sudske-prakse-apelacionog-suda-u-beogradu/krivicno-odeljenje/krivicni-postupak/kz2-pol-43-15.html>.

²⁷ Уопштено о роковима у кривичном поступку, врстама рокова и инструкционим роковима вид. Војислав Ђурђић, „Инструкциони рокови и ефикасност кривичног поступка“, *Измене у кривичном законодавству и судству носилаца правосудних функција и адекватности државне реакције на криминалитет (међународни правни стандарди и стање у Србији)* (ур. С. Бејатовић), Златибор-Београд 2019, 369-385.

²⁸ Закључак Високог савета судства Републике Србије, бр. 06-00-44/2015-01 од 22.09.2015. године, https://vss.sud.rs/sites/default/files/attachments/Zakljucak%20sa%20sednice%20VSSa%20od%2022.09.2015.%20Troskovi%20krivicni%20postupak_1.pdf.

поступка, који падају на терет буџетских средстава суда, исплате у року од 60 дана, од дана правноснажности одлуке. Судови безрезервно, наведени закључак примењују као непосредни извор кривичног процесног права.²⁹

На изнети начин, сви судови на територији Републике Србије дискриминишу окривљене и остала лица у кривичном поступку (браниоце, пуномоћнике приватних тужилаца и оштећених као тужилаца, вештаке, стручне саветнике, преводиоце, тумаче и др.) приликом одређивања рокова за добровољну исплату трошкова кривичног поступка који им по закону припадају. Принцип једнакости и забрана дискриминације је уставно начело прописано у чл. 21 Устава Републике Србије³⁰, те стога сматрамо да судови приликом примене закључка грубо повређују ово начело.

У пракси судова, приметно је да се, по правилу, одређују краћи рокови за исплату трошкова кривичног поступка, када ти трошкови падају на терет окривљеног или других лица. Примера ради, када је окривљени оглашен кривим и обавезан на плаћање трошкова кривичног поступка, он је дужан исте платити у року од осам или петнаест дана од дана правноснажности одлуке, а када је окривљени ослобођен од оптужбе, тада му се трошкови имају исплатити у року до 60 дана од дана правноснажности одлуке. То води закључку да је потраживање државе на име трошкова кривичног поступка већег значаја и важније од потраживања по истом основу окривљеног и других лица према држави.

4. ЗАКЉУЧАК

Одлучивање о трошковима, као споредном предмету кривичног поступка, заслужује посебну пажњу свих његових учесника. Анализом одредби ЗКП о трошковима кривичног поступка, долази се до закључка да је ова материја у великој мери регулисана. Но и поред тога, законодавац није изричито предвидео у којим ситуацијама, у случају повољног исхода за окривљеног, трошкови настали у предистражном поступку падају на терет буџетских средстава органа кривичног гоњења. Сматрамо да је потребно изменити и допунити одредбу чл. 265 ст. 1 ЗКП, која се односи на накнаду трошкова из буџетских средстава. Увођењем претежно адверзијалног типа кривичног поступка, сасвим оправдано би било законско решење да, у случају неуспеха оптужбе јавног тужиоца (без обзира на врсту разлога), трошкови кривичног поступка падају на терет буџетских средстава јавног тужилаштва. Тиме би се унапредила ефикасност и повећала одговорност јавног тужилаштва, кроз

²⁹ Нпр. вид. Решење Основног суда у Трстенику, К.бр. 132/17 од 08.02.2018 године, Решење Основног суда у Старој Пазови К 173/18 од 06.06.2018. године.

³⁰ *Службени гласник РС*, бр. 98/06.

процентуалну успешност оптужби и оптерећење буџета тог државног органа. За јавног тужиоца не сме бити императив, да се било које лице мора гонити до краја и по сваку цену, тако да добра процена може спречити стварање непотребних трошкова. Дејство одредбе о накнади трошкова из буџетских средстава треба изричито проширити и на доношење решење о одбачају кривичне пријаве, осим у случају примене опортунитета кривичног гоњења, када би трошкови настали у току предистражног поступка падали на терет јавног тужилаштва.

Неједнако поступање судова и јавних тужилаштава приликом одређивања парационих рокова за исплату трошкова кривичног поступка једино се може отклонити на тај начин када би за те органе била предвиђена обавеза да, приликом одлучивања о основу и висини трошкова, одлуче и у ком року су обавезана лица дужна да их плате. Истовремено, уз установљење такве обавезе, неопходно је да се одреди временски распон, назначавањем доње и горње границе за одређивање рока у конкретном случају. Само у тој ситуацији, орган кривичног поступка би имао законске оквири за одређивање рока за исплату трошкова уз давање довољних и јасних разлога због чега је тај рок краћи или дужи.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Литература

- Бајић Валентина, *Водич за примену Законика о кривичном поступку*, Београд 2015, 10-16
- Бејатовић Станко, *Кривично процесно право*, Друго измењено и допуњено издање, Београд 2019, 261
- Bejatović Stanko, „Pravni lekovi u krivičnom postupku kao instrumenti zakonitosti rešenja krivične stvari (pojam, vrste, stanje i iskustva u primeni“, *Pravni lekovi u krivičnom postupku regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni* (ur. S. Bejatović i I. Jovanović), *Beograd 2016*, 13
- Бркић Снежана, „Терет доказивања у кривичном и парничном поступку“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду (Зборник радова ПФНС)* 1/2012, 299-329
- Bubalović Tadija, *Pravni lekovi u kaznenom postupovnom pravu*, Rijeka 2015, 45
- Бугарски Татјана, „Захтев за заштиту законитости“, *Зборник радова ПФНС* 1/2016, 87-105
- Ђурђић Војислав, „Инструкциони рокови и ефикасност кривичног поступка“, *Измене у кривичном законодавству и стипендијској носилаца правосудних функција и адекватности државне реакције на криминалијетет (међународни правни стандарди и стање у Србији)* (ур. С. Бејатовић), Златибор-Београд 2019, 369-385

Ђурђић Саво, „Трошкови одбране у кривичном поступку према малолетницима – законска решења и противречности у судској пракси“, *Гласник права* 1/2019, 107-122

Јанковић Сретен, *Трошкови кривичног поступка*, Београд 2005, 28

Лазин Ђорђе, „Одлагање кривичног гоњења“, Реферат са саветовања: *Кривично законодавство државне заједнице Србије и Црне Горе*, Београд 2003, 312

Стојановић Зоран, Шкулић Милан, Делибашић Вељко, *Основи кривичног права*, Књига 2, Кривично процесно право, Кривични поступак кроз практичну примену, Београд 2018, 223

Интернет извори:

Закључак Високог савета судства Републике Србије, бр. 06-00-44/2015-01 од 22.09.2015. године, https://vss.sud.rs/sites/default/files/attachments/Zakljucak%20sa%20sednice%20VSSa%20od%2022.09.2015.%20Troskovi%20krivicni%20postupak_1.pdf

Решење Апелационог суд у Београду, Посебно одељење Кж2 По1 43/15 од 05.02.2015. године, <http://www.bg.ap.sud.rs/cr/articles/sudska-praksa/pregled-sudske-prakse-apelacionog-suda-u-beogradu/krivicno-odeljenje/krivicni-postupak/kz2-pol-43-15.html>

Правни прописи:

Законик о кривичном поступку – ЗКП, *Службени гласник РС*, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14 и 35/19

Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, *Службени гласник РС*, бр.85/05

Закон о прекршајима, *Службени гласник РС*, бр. 65/13, 13/16 и 98/16-ОУС

Правилник о накнади трошкова у судским поступцима, *Службени гласник РС*, бр. 9/16 и 62/16

Судска пракса:

Наредба Основног јавног тужилаштва у Трстенику Кт.бр. 193/18 од 19.08.2019. године

Наредба Основног јавног тужилаштва у Трстенику Кт.бр. 265/18 од 25.04.2019. године

Пресуда Вишег суда у Нишу, Кж1 бр. 156/16 од 14.03.2016. године

Пресуда Врховног касационог суда Кзз 632/2016 од 31.05.2016. године

Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 279/2017 од 20.04.2017. године

Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 525/2015 од 18.06.2015. године

Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 1523/18 од 23.01.2019. године

Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 122/19 од 05.02.2019. године

Пресуда Врховног касационог суда Кзз 478/2019 од 15.05.2019. године

Решење Основног суда у Трстенику, К.бр. 132/17 од 08.02.2018 године

Решење Основног суда у Старој Пазови К 173/18 од 06.06.2018. године.

Stefan D. Petrašinović, Teaching Assistant
University of Kragujevac
Faculty of Law Kragujevac
spetrasinovic@jura.kg.ac.rs

Particular Issues of Criminal Proceedings Costs

Abstract: *One of the unavoidable questions is the ultimate outcome of criminal proceedings, who will bear the costs of criminal proceedings. When the outcome is favorable to the defendant at any stage of the criminal proceedings, the costs of the criminal proceedings to be awarded are a kind of moral and material satisfaction for the prosecutor's unsuccessful attempt to prove the merits of the allegations in the indictment or the criminal complaint. In this paper the author will point out some dilemmas that arise in the application of the Code of Criminal Procedure, concerning the right of the defendant to reimbursement of the costs of criminal proceedings in the event of rejection of the criminal complaint, solving the fate of the defendant's claim for reimbursement after one year from the day the validity of the judgment or decision appropriate to the judgment in certain situations, as well as the deadlines for payment of those costs.*

Keywords: *costs, criminal procedure, Criminal Procedure Code.*

Датум пријема рада: 03.12.2019.